

POSTANOWIENIE

Dnia 11 lipca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romuald Dalewski

w sprawie z odwołania P. W. i Spółki Rolnej K. sp. z o.o. z siedzibą w K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Zielonej Górze
o ustalenie nieistnienia ubezpieczenia,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 11 lipca 2023 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu
z dnia 8 marca 2022 r., sygn. akt III AUa 1220/20,

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2) zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Zielonej Górze na rzecz Spółki Rolnej K. sp. z o.o. z siedzibą w K. kwotę 240,- (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Zielonej Górze, decyzją z 18 marca 2014 r., na podstawie art. 83 ust. 1 pkt 1 i 3 w zw. z art. 38 ust. 1, art. 68 ust. 1 pkt 1 lit. a i c oraz art. 6 ust. 1 pkt 4, art. 12 ust. 1, art. 13 pkt 2, art. 18 ust. 3, art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 81 ust. 1 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, stwierdził, że P. W. z tytułu zatrudnienia u płatnika składek Spółka Rolna K. Sp. z o.o. podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu jako zleceniobiorca w okresie od 01.01.2009 r. do 28.02.2009 r. i od 24.10.2009 r. do 30.11.2009 r. z podstawą

wymiaru składek na ubezpieczenia, która wynosi kwoty szczegółowo wskazane w decyzji.

Odwołanie od powyższej decyzji wnieśli P. W. i Spółka Rolna K. sp. z o. o. w K.

Sąd Okręgowy w Zielonej Górze wyrokiem z 11 maja 2016 r., oddalił oba odwołania.

Na skutek apelacji P. W. oraz Spółki Rolnej K. Sąd Apelacyjny w Poznaniu oddalił obie apelacje.

Na skutek skargi kasacyjnej Spółki Rolnej K. sp. z o. o. w K. Sąd Najwyższy wyrokiem z 3 września 2020 r., uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu w Poznaniu do ponownego rozpoznania oraz orzeczenia o kosztach postępowania.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Apelacyjny w Poznaniu wyrokiem z 8 marca 2022 r., zmienił zaskarżony wyrok w punkcie 1 oraz poprzedzającą go decyzję i stwierdził, że P. W. z tytułu zatrudnienia w Spółce Rolnej K. sp. z o.o. z siedzibą w K. nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu jako zleceniobiorca w okresie od 1 stycznia 2009 r. do 28 lutego 2009 r. oraz od 24 października 2009 r. do 30 listopada 2009 r., oraz orzekł o kosztach postępowania.

Sąd Apelacyjny podkreślił, że z przeprowadzonych dowodów wynika, że usługi wykonywane przez ubezpieczonego obejmowały czynności m.in. przygotowanie i zadawanie paszy dla bydła, dojenie krów, obsługa urządzeń do dojenia, uporządkowanie obory, praca pielęgnacyjna przy obsłudze bydła. Taki zakres czynności co do zasady zgodny jest z przedmiotem działalności zgłoszonej w ewidencji przez ubezpieczonego. Działalność miała cele zarobkowe, prowadzona była w sposób zorganizowany (na tyle, na ile trzeba organizować się przy pracy np. dojarza czy przy jeżdżeniu traktorem) i ciągły (długotrwały, kilkuletni, nastawiony na stały zysk i zarabianie na życie). W ramach działalności ubezpieczony miał swobodę w doborze kontrahentów, ale wybierał świadczenie usług wyłącznie na rzecz płatnika. Przy wykonywaniu usług nie był związany czasem pracy, terminem ani poleceniami, nie był nadzorowany, mógł w każdej chwili odstąpić od dalszego

świadczenia usług; rozliczenia następowały na bieżąco, w zależności od przepracowanych godzin lub ryczałtowo.

W tym stanie rzeczy Sąd Apelacyjny uznał, że ubezpieczony podlegał ubezpieczeniom z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej, a nie jako zleceniobiorca. Stosownie bowiem do dyspozycji art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy systemowej, obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnym i rentowym podlegają osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność gospodarczą. Obowiązkowo ubezpieczeniu wypadkowemu podlegają osoby podlegające ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym (art. 12 ust. 1 ustawy systemowej). W myśl art. 13 pkt 4 ustawy systemowej, obowiązek ubezpieczenia powstaje z dniem rozpoczęcia działalności rodzącej obowiązek ubezpieczenia do dnia zaprzestania wykonywania tej działalności.

Nie ma bowiem przeszkód, zdaniem Sądu drugiej instancji, by w ramach działalności przedsiębiorca wykonywał usługi na rzecz tylko jednego kontrahenta. Żaden przepis tego nie zabrania, nie stoi to też w sprzeczności z istotą działalności gospodarczej. Sąd Apelacyjny podniósł, że przy definiowaniu działalności gospodarczej nie można wprowadzać ograniczeń, które nie wynikają z ustawy, brak jest także podstaw do ingerowania w sposób prowadzenia i wykonywania tej działalności.

W ocenie Sądu Apelacyjnego nie można uznać, że ubezpieczony z tytułu wykonywania usług na rzecz płatnika składek podlegał obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu jako zleceniobiorca w okresach wskazanych w zaskarżonej decyzji.

Od wyroku Sądu Apelacyjnego skargę kasacyjną wniósł organ rentowy. Zaskarżając wyrok w całości skarżący wniósł o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Poznaniu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania, lub uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego oraz orzeczenie, co do istoty sprawy przez oddalenie odwołania od decyzji ZUS.

W podstawach skargi kasacyjnej skarżący zarzucił:

I. naruszenie przepisów prawa materialnego tj.

1. art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 12 ust. 1 w związku z art. 13 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2017 r., poz.2108).

2. art. 8 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z art. 2 i art. 4 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. z 2017 r., poz. 2168 ze zm.)

II. naruszenie przepisów prawa procesowego tj. art. 382 k.p.c., art. 391 § 1 k.p.c. art. 316 § k.p.c. i art. 244 § 1 k.p.c. oraz art. 232 k.p.c. w zw. art. 233 k.p.c., a także art. 91 ust. 5 i art. 83 ust. 1 i ust. 7 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2017 r. poz. 1778 ze zm.).

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na jej oczywistą zasadność.

Skarżący podniósł, że Sąd Apelacyjny w sposób oczywisty naruszył przepisy postępowania bowiem w rozpoznawanej sprawie postępowanie dowodowe nie było uzupełniane przed Sądem Apelacyjnym, Sąd ten wydał rozstrzygnięcie pomijając jednak część dowodów zgromadzonych w sprawie i dopuszczonych postanowieniem Sądu Okręgowego (akta kontroli wraz z wyjaśnieniami osób świadczących prace najemną na rzecz płatnika).

W treści uzasadnienia orzeczenia Sądu II instancji nie ma oceny zebranych przez organ pozwany, w toku postępowania kontrolnego, dowodów w postaci zeznań osób świadczących prace najemną na rzecz płatnika powyższe wynika wprost z uzasadnienia Sądu Apelacyjnego, Zdaniem organu działania Sądu Apelacyjnego w sposób oczywisty naruszają przepisy postępowania i mogły mieć wpływ na jego wynik.

W ocenie skarżącego skarga kasacyjna jest również oczywiście uzasadniona, gdyż wyrok w sposób oczywisty narusza art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 12 ust. 1, art. 11 ust. 2 i art. 13 pkt 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w związku art. 2 w związku z art. 4 ust. 1 i art. 6 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej przez uznanie, że umowy o świadczenie usług zawarte pomiędzy płatnikiem a zainteresowanymi były wykonywane w ramach działalności gospodarczej tych ostatnich. W ocenie organu pozwanego doszło zatem do oczywistego naruszenia art. 2 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej poprzez jego błędną

interpretację i uznanie, że zainteresowani spełniają przesłanki do uznania ich za przedsiębiorców w rozumieniu wskazanego przepisu, podczas gdy, czynności podejmowane przez zainteresowanych wykonywane były w ramach struktur organizacyjnych przedsiębiorstwa płatnika składek, na jego majątku i na jego ryzyko. Zainteresowani nie uczestniczyli w istocie w obrocie gospodarczym (brak poszukiwania kontrahentów, brak kosztów działalności, pozostawanie w stałej relacji z jednym podmiotem), a zatem świadczyli jedynie usługi określonego rodzaju w ramach pracy najemnej.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną odwołująca spółka wniosła o oddalenie skargi kasacyjnej z uwagi na brak uzasadnionych podstaw do jej wniesienia i zasądzenie od organu rentowego na jej rzecz kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia w celu jej merytorycznego rozpoznania.

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia. Nie przysługuje od każdego orzeczenia sądu drugiej instancji, które nie satysfakcjonuje strony skarżącej. Wnosi się ją do Sądu Najwyższego od prawomocnego wyroku poza tokiem instancji. Jej przyjęcie do merytorycznego rozpoznania musi być uzasadnione istotnym interesem publicznym, w szczególności potrzebą dokonania wykładni przepisów, które jeszcze nie doczekały się sądowej interpretacji albo wywołują poważne wątpliwości, rozstrzygnięciem istotnych zagadnień prawnych, zwłaszcza o charakterze precedensowym, dotychczas nierozważanych przez Sąd Najwyższy, wreszcie wyeliminowaniem orzeczeń oczywiście i rażąco wadliwych. Wniesienie skargi kasacyjnej doznaje istotnych ograniczeń, pozwalających Sądowi Najwyższemu na wstępną selekcję spraw, które będą merytorycznie rozpoznane (tzw. przedsąd).

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub

wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Zaś co do oczywistej zasadności skargi kasacyjnej na którą powołuje się we wniosku o jej przyjęcie skarżący należy podnieść, że zgodnie z ugruntowanym stanowiskiem orzecznictwa, skarga jest oczywiście uzasadniona w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wtedy, gdy zaskarżone orzeczenie zapadło wskutek oczywistego naruszenia prawa, zaś oczywiste naruszenie prawa powinno być rozumiane jako widoczna od razu, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jurystycznej, sprzeczność wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 494 oraz z 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437). Oczywiste naruszenie prawa jest możliwe do przyjęcia tylko wówczas, gdy jest ono z góry widoczne dla każdego prawnika, bez potrzeby głębszej analizy prawniczej, gdy jest zupełnie pewne i nie może ulegać żadnej wątpliwości, gdy podniesione zarzuty naruszenia wskazanych przepisów są zasadne *prima facie*, bez dokonywania głębszej analizy tekstu tych przepisów i bez doszukiwania się ich znaczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538). Dla stwierdzenia, że w sprawie wystąpiła przesłanka oczywistej zasadności skargi, skarżący powinien był wskazać konkretne, naruszone przez sąd przepisy, a także powinien był przytoczyć odpowiednie argumenty wyjaśniające, dlaczego te przepisy zostały, jego zdaniem, w tak ewidentny sposób naruszone (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 maja 2018 r., I CSK 42/18, LEX nr 2508120).

Zdaniem Sądu Najwyższego, oceniany w niniejszym postępowaniu wniosek skarżącego nie spełnia wyżej określonych kryteriów.

Skarżący upatruje oczywistej zasadności skargi w naruszeniu przez Sąd Apelacyjny przepisów prawa procesowego.

Podnieść należy, że do naruszenia art. 382 k.p.c. dochodzi, gdy sąd drugiej instancji, mimo przeprowadzonego przez siebie postępowania dowodowego, orzekł wyłącznie na podstawie materiału zgromadzonego przed sądem pierwszej instancji albo oparł swoje merytoryczne orzeczenie na własnym materiale, z pominięciem

wyników postępowania dowodowego przeprowadzonego przez sąd pierwszej instancji (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 22 lutego 2007 r., III CSK 337/06, LEX nr 274217; z dnia 8 czerwca 2000 r., V CKN 1237/00, niepubl., LEX nr 52389; z dnia 26 października 2000 r., II CKN 302/00, LEX nr 533919; z dnia 23 sierpnia 2001 r., II CKN 87/99, LEX nr 1211954; z dnia 23 października 2007 r., II CSK 309/07, LEX nr 368455 ;z dnia 16 marca 1999 r., II UKN 520/98, LEX nr 38893).

W ocenie Sądu Najwyższego skarżący nie wykazał kwalifikowanego charakteru naruszeń powołanych przepisów postępowania ani znaczenia i wpływu tych naruszeń na błędne, w jego ocenie, merytoryczne rozstrzygnięcie Sądu Apelacyjnego.

Zdaniem Sądu Najwyższego nie doszło również do oczywistego naruszenia przez Sąd drugiej instancji przepisów prawa materialnego tj. art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 12 ust. 1, art. 11 ust. 2 i art. 13 pkt 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z art. 2 w związku z art. 4 ust. 1 i art. 6 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej. Umowa zlecenia (umowa o świadczenie usług), zawarta przez osobę prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą, nie stanowi odrębnej podstawy (tytułu) podlegania ubezpieczeniom społecznym z umowy zlecenia, jeżeli przedmiot tej umowy jest taki sam jak przedmiot prowadzonej działalności, co oznacza, że osoba ta podlega ubezpieczeniom tylko z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 25 stycznia 2023 r., II USK 28/22, LEX nr 3519148; 14 września 2022 r., II USK 13/22 LEX nr 3487759). Należy również zauważyć, że w wyroku z 3 września 2020 r. (II UK 367/18), Sąd Najwyższy przypomniał, iż w orzecznictwie nie budzi wątpliwości, że w sytuacji, gdy umowa zlecenia (oraz o świadczenie usług) wykonywana jest w ramach prowadzonej działalności gospodarczej, tytułem objęcia obowiązkowymi ubezpieczeniami społecznymi jest wyłącznie działalność gospodarcza. Wprawdzie ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych uznaje za odrębne tytuły (podstawy) podlegania ubezpieczeniom społecznym wykonywanie pracy na podstawie umowy zlecenia (art. 6 ust. 1 pkt 4) oraz w ramach pozarolniczej działalności gospodarczej (art. 6 ust. 1 pkt 5), ale nie stanowi tytułu do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych umowa agencyjna, zlecenia lub inna o świadczenie usług, która wykonywana jest w ramach prowadzonej działalności

gospodarczej. Sąd Najwyższy uznał bowiem, że umowa zlecenia (umowa o świadczenie usług), zawarta przez osobę prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą, nie stanowi odrębnej podstawy podlegania ubezpieczeniom społecznym z umowy zlecenia, jeżeli przedmiot tej umowy jest taki sam jak przedmiot prowadzonej działalności, co oznacza, że osoba ta podlega ubezpieczeniom tylko z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej (wyrok Sądu Najwyższego z 23 czerwca 2009 r., III UK 24/09, LEX nr 518053). Samo stwierdzenie, że umowa cywilnoprawna wykonywana jest w imieniu i na rzecz dającego zlecenie nie uprawnia do wniosku, iż nie może być ona zawarta w ramach prowadzonej przez zleceniobiorcę działalności gospodarczej (podobny pogląd został wyrażony w wyrokach Sądu Najwyższego: z 18 grudnia 2014 r., II UK 90/14, LEX nr 1809887; z 14 grudnia 2010 r., I UK 209/10, LEX nr 738525; z 11 sierpnia 2009 r., I UK 209/10, LEX nr 533671).

Zgodnie z ustaleniami faktycznymi w sprawie ubezpieczony w ramach zawartej umowy wykonywał te same czynności, które stanowią przedmiot zarejestrowanej przez niego działalności gospodarczej. O działalności gospodarczej można natomiast mówić, jeżeli są spełnione kumulatywnie następujące przesłanki, tj.: zarobkowy charakter prowadzonej działalności, jej zorganizowany charakter i ciągłość jej wykonywania (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 6 kwietnia 2017 r., II UK 98/16, LEX nr 2307127; 13 września 2016 r., I UK 455/15, LEX nr 2122404).

Wobec niewykazania przez skarżącego istnienia powołanych przesłanek przedsądu, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzekł o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 102 k.p.c.

(r.g.)

